

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTValget av briller er ofte
viktigere enn hva man ser

HAUK

DAGENS SUKK

Hvorfor må økonomistudenter pugge modeller som beviselig ikke fungerer?

I en perfekt verden

PÅ TEPPE

Rystende

Bilaget redegjør for en omfattende «nulling» av nye diktsamlinger i Kulturrådet.

– Jeg tror folk ville blitt sjokkert hvis de visste hvor grundig bøkene ble behandlet før det tas en avgjørelse, sier Arve Kleiva, leder av rådets vurderingsutvalg for lyrikk.

Folk er muligens noe mindre lettskremte enn poesiekspertisen forestiller seg.

Grådig

Software spiser opp verden, sier Vismas konsernsjef til Dagens Næringsliv.

En moderne fennisulv.

Vi frykter at det er Pacman som er løs.

Edle dråper

Aftenposten omtaler på lederplass vår demonstrative stortingspresident Olemic Thommesen som stortingsrepresentant fra Opland.

Litt mye Gammel Opland på lederskribenten der.

Lange linjer

NHOs ferske sjeføkonom Øystein Dørum uttaler ifølge bilaget at rentene i de vestlige landene er de laveste på 5000 år, og utfordrer bærekraften i pensjonsordningene.

Skal si at tida flyr.

På god vei

E24 melder at Alibaba har møtt USAs påtroppende president Donald Trump.

Trumps kabinett vil etter vårt skjønn bestå av 22 personer, så Alibaba vil formodentlig låne ham 18 røvere for å komme opp i 40.

Oppsiktsvekkende
Flere nordmenn legger årets sommerferie til utlandet, melder Dagens Næringsliv.

Ellers er det intet nytt å melde.

teppet@klassekampen.no

Ebba Boye

KRON OG
MYNT

Denne uken skal hundrevis av økonomistudenter tilbake på skolebenken etter en velfortjent ferie. Mange er i gang med obligatoriske fag i mikroøkonomi. Enkelte vil reagere på den økonomiske fortellingen som presenteres og det snevre metodiske fokuset man er forventet å levere på eksamen. Dersom de stiller kritiske spørsmål får de sannsynligvis de samme svarene som jeg fikk: «Vær tålmodig», «Modellene blir mer virkelighetsnære etter hvert når antakelsene endres».

Selv opplevde jeg aldri at det ble mer relevant, vi fikk primært servert mer matematisk kompliserte versjoner av de samme modellene. Men senere har jeg oppdaget tusenvis av økonomer, tidsskrifter og teorier som bekrefter den intuisjonen jeg satt med som bachelorstudent. Modellene på pensum tilslører den ekte økonomien mer enn de forklarer. Det finnes andre økonomiske modeller, men de er utelatt fra pensum. Istedenfor å få et innblikk i ulike verktøy og teorisyn som kan brukes for å analysere økonomien, blir studentene servert en ukritisk fortelling med utgangspunkt i amerikanske lærebøker.

Det finnes flere eksempler på nyklassiske teorier som står på pensum på tross av at de er dårlige analytiske verktøy. I Steinar Strøm og Jon Vislie sin bok «Effektivitet, fordeling og økonomisk politikk» er et gjentakende moment betydningen av de «fundamentale velferdsteoremene», som sier at gitt visse antakelser vil markedet gi oss den mest effektive allokeringen av ressurser i samfunnet.

Økonomiske idéhistorikere må tilbake til den kalde krigen og diskusjonene mellom markedsøkonomi og planøkonomi for å forklare hvorfor dette fortsatt er en del av pensum. Teoremene har blitt tilbakevist utallige ganger, uten at dette fremkommer utover en liten fotnote. Studentene forblir i uvisse om de teoretiske diskusjonene i faget, og bruker istedenfor tida på å pugge definisjoner til eksamen.

Blant de mange antakelsene man må gjøre for at velferdsteoremene skal stemme, er ideen om at bedriftene opererer i perfekt konkurranse med hverandre, der ingen aktører er så store at de kan påvirke vareprisen. En slik situasjon begrunnes med at gjennomsnittskostnadene øker når bedriftene når en viss størrelse. Den typen bedrifter

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLVAS@GMAIL.COM

som antas når økonomer skal beskrive en situasjon med «perfekt konkurranse» minner ifølge den kritiske økonomen William Lazonick om en «sweatshop», der produktiviteten faller og kostnadene øker fordi arbeiderne etter hvert må sitte trangt og det er vanskelig for ledelsen å kontrollere effektiviteten. Ifølge Lazonick er «fundamentet for økonomisk analyse slik det blir undervist semester etter semester, år etter år, av tusenvis av doktorgradsstudentene til millioner av bachelorstudenter i introduksjonskurs i økonomi verden over», basert på ideen

«Så snart virkeligheten tas med, bryter velferdsteoremet sammen»

av en overfylt og uproduktiv «sweatshop» slik vi kjenner det fra klesfabrikker i Indonesia eller Bangladesh.

Videre forklarer Strøm og Vislie at bedrifter som ikke opererer på denne måten gir ulike former for «markedssvikt». Innovative bedrifter som opererer med høye investeringskostnader og oppnår markedsrett og fallende kostnader, kalles i dette rammeverket et «naturlig monopol», og gir en ikke-optimal ressursallokering. Så snart virkeligheten tas med i fortellingen, bryter velferdsteoremet sammen.

Det er nødvendig med forenklinger når økonomiske modeller skal bygges. Men det settet med forenklinger dagens bachelorstudenter blir opplært i er meningsløse. Årsaken til at dette settet med antakelser forutsettes, er nok nettopp fordi de er nødvendige når velferdsteoremene skal presenteres; «Gitt visse antakelser vil markedet gi oss den mest effektive allokeringen av ressurser i samfunnet.»

Det er fullt mulig å bygge modeller på mer realistiske forutsetninger, noe

Anwar Shaikh har bevist. Økonomisk idéhistorie forklarer hvorfor enkelte teorier har funnet veien til pensum, mens andre er utelatt. Avregulering av finansmarkedene, motstand mot frihandel, klimakrise og finanskriser er eksempler på at vi trenger et økonomifag der studentene får et innblikk i ulike teorier, og lærer å sette ulike modeller opp mot hverandre. I dag blir de primært testet i evnen til å forsvare modellene. Det gir et dårlig utgangspunkt for fagkritisk diskusjon.

Ebba Boye,
leder av Rethinking Economics Norge
eaboyle@gmail.com

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Camilla Øvald, Chr. Anton Smedhaug og Ebba Boye skriver onsdager i Klassekampen.